

# ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

**Гацько А.Ф.**, доктор економічних наук, професор,  
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна  
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6834-5043>

**Бондаренко К.В.**, здобувач третього (освітньо-наукового) РВО,  
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Подвійні наслідки глобальної фінансової кризи негативно позначилися на стані української економіки [5], збавивши темпи її росту, призвели до банкрутства значної кількості промислових підприємств та викликали необхідність проведення структурних змін і формування нових стратегій їх розвитку. Це підтверджується й невисокими позиціями, які національна економіка займає у сучасних рейтингах світових організацій, що оцінюють економічний розвиток.

Розвиток інноваційної діяльності у всіх сферах економіки передбачає не лише активізацію, але й адаптацію існуючого організаційно-економічного управління. Формування відповідних механізмів на цій основі напряму спрямоване на підвищення ефективності функціонування підприємства за допомогою інноваційного розвитку. Однак, аналіз наукових публікацій, що стосуються управлінських концепцій на підприємстві, підкреслює відсутність універсального підходу до їх дослідження та визначення.

У 1990-х роках розробка концепції економічного забезпечення управлінських процесів була пов'язана з різними аспектами макро- та мікроекономічних моделей функціонування окремого підприємства. Проте, відповідно до досліджень, на сьогодні відсутня єдина та цілісна теорія формування концепції інформаційного забезпечення управління інноваційною діяльністю, що підкреслює необхідність та актуальність подальшого її розвитку.

Загалом, управління можна розглядати як наявність єдиної системи дій, що включає планування, організацію, мотивацію, контроль і регулювання процесів господарювання через взаємозв'язок цих функцій та їх безперервний вплив на об'єкт.

Якщо розглядати організаційно-економічне забезпечення управління інноваційною діяльністю на вітчизняному підприємстві як концепцію, то можна виділити дві підсистеми: організаційне та економічне забезпечення, які є окремими складовими цієї системи. Існує різноманіття організаційних типів підприємств-інноваторів

відповідно до міжнародної класифікації. Серед них найпоширенішим є венчурне підприємство. Венчурне підприємство визначається як ризикова діяльність, що передбачає створення та впровадження нових товарів, технологій та послуг у виробництво [1].

Іншим типом підприємств-інноваторів є підприємства-експлеренти, також відомі як піонерські. Ці фірми спеціалізуються на впровадженні новаторських або радикальних змін у вже існуючі сегменти ринку. Термін «експлерент» походить від того, що ці компанії активно просувають нові продукти чи послуги на ринок. Після створення привабливого нововведення на ринку, експлерент може укласти альянси з великими фірмами для масштабування нового продукту. Співпраця з потужною компанією, навіть у випадку поглинання чи підпорядкування, може забезпечити вигідні умови для розвитку [2].

Іншим організаційним типом підприємств-інноваторів є підприємства-патієнти. Ці компанії спеціалізуються на задоволенні потреб вузького сегменту ринку, які часто формуються під впливом моди або реклами. Вони функціонують на етапах як зростання випуску продукції, так і на стадіях зменшення інноваційної активності. Вимоги до якості та обсягів продукції у цих фірм часто пов'язані з викликами завоювання ринків. Таким підприємствам часто доводиться приймати рішення щодо продовження або припинення розробок, а також щодо доцільності продажу чи придбання ліцензій [3].

Четвертим типом організацій підприємств-інноваторів є підприємства-віоленти. Ці організації характеризуються агресивною стратегією, значними фінансовими ресурсами та високим рівнем освоєння технологій. Вони спеціалізуються на великосерійному і масовому виробництві продукції для широкого кола споживачів з середніми вимогами до якості та відповідно до середнього рівня цін [4].

Останнім, але не менш важливим типом організацій підприємств-інноваторів є підприємства-комутанти.

Ці підприємства зазвичай діють у сфері середнього та дрібного бізнесу і спрямовані на задоволення місцевих потреб. Вони активно діють на етапі, коли попит на продукцію знижується, що означає завершення життєвого циклу товару. Науково-технічна стратегія підприємств-комутантів вимагає прийняття рішень щодо своєчасного впровадження продукції у виробництво, враховуючи технологічні особливості та потреби конкретних споживачів [4].

Необхідно звернути особливу увагу на економічну підсистему системи управління інноваційною діяльністю в українських підприємствах. Ця підсистема складається з різноманітних економічних

методів, форм, способів та критеріїв, за допомогою яких здійснюються економічні процеси.

Враховуючи вищевикладене, слід підкреслити, що концепція організаційно-економічного забезпечення включає різноманітні взаємопов'язані системи, що складаються з простих і складних елементів, процесів, форм та методів. Ці системи визначають зміст, порядок розробки та функціонування будь-яких робіт, процесів або об'єктів у галузі людської діяльності. Вони також дозволяють задовольнити вимоги інноваційної політики, попиту та пропозиції на ринку, а також враховувати тенденції у розвитку науки, техніки, технології, організації та економіки, забезпечуючи це при мінімальних витратах ресурсів і часу.

Під час формування концепції організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю враховується велика кількість різноманітних факторів, включаючи такі:

- макроекономічні та мікроекономічні аспекти;
- галузевий та міжгалузевий характер;
- зональні та внутрішньозональні, регіональні та місцеві особливості ведення суспільного виробництва.

Під час формування організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю, суб'єктам управління необхідно вирішити наступні завдання:

- Визначити основні елементи системи у кількісному та якісному аспектах.
- Встановити цілі та структуру управління інноваційними процесами.
- Розробити послідовність виконання заявлених процесів.
- Встановити характер взаємозв'язків елементів організаційно-економічного механізму.
- Провести розрахунки, такі як: розрахунок матеріальних та людських ресурсів, бюджетування функціонування системи економічної безпеки і т.д.

Загалом, на сьогодні в Україні не існує цілісної системи інноваційної інфраструктури, яка б забезпечувала ефективне впровадження концепцій організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств.

Запропоновані підходи дозволяють ефективно зменшити витрати на підприємстві, через правильний вибір техніко-технологічних альтернатив, що сприяють модернізації виробничих та управлінських процесів і частковому зниженню негативного впливу зовнішнього середовища. Крім того, організаційно-економічне

забезпечення управління інноваційною діяльністю дозволяє оперативно втручатися у всі виробничі процеси для попередження необґрунтованого зростання витрат, формування інформаційної бази для управлінських рішень з організації та зміни виробничого процесу, а також стимулює ресурсозбереження. Іншими словами, основна мета концепції організаційно-економічного забезпечення полягає у зменшенні витрат під час впровадження та подальшого використання інновацій.

Щодо перспектив дослідження в цьому напрямі, важливо на основі аналізу зарубіжного досвіду розробити методичну базу та практичні методики організації процесів комерціалізації нових технологій відповідно до українських умов господарювання. Крім того, потрібно розробити основні стратегічні напрями державної політики для стимулювання інноваційної активності вітчизняних підприємств і забезпечити адекватну законодавчу базу для впровадження розроблених дієвих організаційно-економічних механізмів управління інноваційною діяльністю підприємств.

У даному випадку роль держави полягає у визначенні пріоритетів інноваційного розвитку у всіх галузях економіки за обмежених ресурсів, розробці інноваційної та науково-промислової політики, що враховувала б інтереси науки, промисловості та інвесторів. Також держава має забезпечувати підтримку через можливості прямого бюджетного фінансування для масштабних теоретико-методологічних досліджень з метою формування та подальшого впровадження ефективних концепцій організаційно-економічного забезпечення управління інноваційною діяльністю підприємств.

### Література:

1. Онисенко Т., Шегда А. Інновації та соціально-економічна нерівність. *Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, серія «Економіка: підприємництво, менеджмент»*. 2013. № 5(125). С. 147-150.
2. Зянько В.В. Щодо визначення сутності інновації як категорії економічної теорії. *Наук. вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія економ. науки*. 2008. № 7. С. 48-51.
3. Чайковська Н.В. Суть інновацій: основні теоретичні підходи. *Сучасна економіка: проблеми, тенденції, перспективи*. 2011. № 4. С. 47-57.
4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 02.03.2024).
5. Глобальна економічна криза 2008-2010 років: світовий досвід та шляхи подолання в Україні: монографія / В.П. Антоноук, С.С. Аптекар, Н.А. Балтачєва; під заг. ред. В.І. Ляшенка. Донецьк: Юго-Восток, 2010. 414 с.